Da se omejim le na napredno učiteljstvo, smelo lahko trdim, da povsem vrši svojo nalogo v smislu zgoraj citiranih besed. A kljub temu se dobijo v naši domovini »politiki«, ki v svojem fanatičnem strankarstvu napadajo tako učiteljstvo kot zapeljivce in propalice mladine. Hujskajo nezavedno ljudstvo proti učiteljstvu in šoli z namenom, da diskreditirajo poštene in značajne vzgojitelje naroda in to vse v imenu katoliške cerkve.

Reprezentanti rimskega klerikalizma si hočejo na ta demagoški način pridobiti ljudstvo za sebe in s tem tudi šolo, kjer bi vzgajali ponižne hlapce rimskega klerikalizma, ki je že mnogo nezaceljivih ran prizadjal našemu narodu in ga vedno oviral v njegovem napredku.

Naš cilj mora biti, da vehementno odbijamo napade na naše šolstvo in da že v kali zatremo vsak najmanjši pojav, ki bi hotel upropastiti naše šolstvo. Vsakega napredniaka človeška dolžnost je, da brani naše šolstvo pred rimskimi zatiralci naših narodnih svetišč, ki so predpogoj za kulturni gospodarski, socialni in politični obstanek in napredek našega, v razvoju se nahajajočega naroda.

Hugo.

11

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU „Naloge učiteljske organizacije v ujedinjeni (domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev", podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, l. 1922.)

(Dalje.)

4. O pogledu na uredbo učiteljskega stanja in položaja.

A. SESTAV UČITELJSKEGA KADRA.

V pogledu na sestav učiteljskega kadra se zahteva:

1. **Kader učiteljstva** narodnih šol naj tvori:

a) stalno učiteljstvo z redno izobrazbo,

b) začasni učitelji ali učiteljski pomočniki dokler vlada pomanjkanje učiteljstva s predpisano izobrazbo,

c) strokovni učitelji za pouk iz strokovnih predmetov in za šole za abnormalne otroke,

č) vrtnarice za delo v zabaviščih,

d) honorarni učitelji narodnih šol pri pomanjkanju rednega učiteljstva.

2. **Stalni učitelji** morejo biti samo absolventi učiteljišč s položenimi izpiti in s prestanim državnim izpitom po službovanju v učiteljski službi v določenem roku ter povoljno oceno od strani šolskega nadzornika.

3. **Začasni učitelji in učiteljski pomočniki** — dokler traja pomanjkanje učiteljstva z redno izobrazbo — morajo biti absolventi učiteljišč brez diplomskega izpita ali oni, ki so končali gimnazijo brez mature.

4. **Z manjšo predizobrazbo** ne more nikdo biti sprejet v poklic učiteljstva narodnih šol.

5. **Ferijalni tečaji za učiteljske pomočnike.** Dokler se ne izpopolni pomanjkanje učiteljstva narodnih šol s predpisano izobrazbo se smejo izjemoma osnovati ferijalni tečaji za vzgojo kandidatov za začasne učitelje in učiteljske pomočnike, in sicer za mladeniče in dekleta, ki so končali vsaj nižji tečaj srednje šole, kakor tudi za one, ki so se izkazali v službi kot učiteljski namestniki. Ti se po končanem tečaju in izvršenem izpitu imenujejo za začasne učitelje ter lahko postanejo tudi stalni učitelji, ako po desetih letih učiteljske službe, kot začasni učitelji, polože predpisani teoretični in praktični izpit.

6. **Začasni učitelji, ki so končali učiteljišče brez mature** ali pa s celo srednjo šolo (gimnazijo) brez višjega tečajnega izpita (mature) postanejo stalni po petih letih službe, ako v tem času imajo v oceni šolskega nadzornika povoljno kvalifikacijo v pogledu razumevanja učnega in vzgojnega dela, v pogledu marljivosti za nadaljno samoizobrazbo in v pogledu zadržanja in obnašanja med tovariši in med ljudstvom, in ko polože državni teoretični izpit, ki je predpisan za stalnost učitelja.

7. **Za strokovne učitelje narodnih šol** morejo biti postavljeni učitelji narodnih šol ki dokažejo s šolskim izpričevalom ali dovršenim izpitom, da imajo dovoljno kvalifikacijo za učitelje iz strokovnih predmetov, ki so: risanje, petje, ročna dela telovadba razne panoge iz gospodarstva in gospodinstva, narodna ekonomija in kmetijstvo.

8. **Za vrtnarice in učitelje narodnih šol za abnormalno deco** (slepe in gluhoneme) se imenujejo osebe s strokovno izobrazbo.

9. **Študijski dopust in podpora.** Radi priprave za strokovni izpit dobi vsak učitelj, ki to želi, enoletni dopust. Ako odide radi tega v inozemstvo dobi tudi povrnjene potne stroške.

10. **Za honorarne učitelje v narodnih šolah** za nadaljno izobrazbo se morejo imenovati one osebe, ki imajo za to potrebno kvalifikacijo.

B. UREDITEV UČITELJSKEGA STANJA IN POLOŽAJA.

Stalni, začasni in strokovni učitelji narodnih šol kakor tudi vrtnarice, učitelji za slepe in gluhoneme: so državni uradniki in se kot taki ocenjujejo po predpisih zakona o uradnikih državljanskega reda (službena pragmatika), ki v vseh svojih predpisih velja tudi za učiteljstvo narodnih šol po načelu da morajo učitelji biti uvrščeni v isti razred in kategorijo državnih uradnikov v katere se uvrščajo uradniki drugih strok z isto ali enako šolsko izobrazbo in da vsi predpisi, ki se nanašajo na stanje in položaj, veljajo tudi za učitelje in učiteljice.

C. IZOBRAZBA UČITELJSTVA.

Državni in nacionalni interesi zahtevajo, da se učiteljstvo znatno pomnoži, a ravnotako da se dvigne učiteljska izobrazba na višjo stopnjo. Radi tega se zahteva:

1. **Število učiteljišč** naj se poveča z ozirom na številčno pomanjkanje učiteljstva narodnih šol v državi.

2. **Sedanja učiteljišča naj se reformirajo** tako da bodo dobili učiteljiščniki v njih v bodoče znatno večjo splošno in strokovno izobrazbo. Radi tega mora učenje na učiteljiščih trajati več let kot do sedaj, a razun tega naj izpadejo iz učnega načrta za učiteljišča vsi oni predmeti ki so zaradi zastarelosti po duhu novega časa postali nepotrebni. Namesto njih naj se uvedejo novi predmeti z ozirom na izpopolnienje učnega načrta narodnih šol in z ozirom na potrebo zvišanja učiteljske izobrazbe na čim višjo stopnjo in to z ozirom na čim uspešnejše delovanje v narodnih šolah, kakor tudi radi čim uspešnejšega izvrševanja druge polovice učiteljskega poklica in namena, to je delovanja in vpliva učiteljstva izven šole, pri narodnem izobraževanju v dosego narodnega kulturnega razvoja in napredka v vseh pravcih.

Kot nepotrebna učna predmeta je potreba izločiti iz učnega načrta za učiteljišča verouk, ker se o postanku ver uči v obči zgodovini o zgodovini krščanstva pa v narodni zgodovini ter cerkveno petje, ki se še vzdržuje kot ostanek iz one davno prošle dobe ko se je šola še smatrala za uslužbenko cerkve.

Na mesto teh nepotrebnih predmetov je potreba uvesti kot nove in potrebne predmete: narodno ekonomijo, žive jezike, pouk o državni uredbi (sociologijo in osn. pojmi polit. vede), etiko, vse panoge kmetijstva in vse spretnosti.

3. **Rel. obl. predmeti.** Potreba je omogočiti, da se učiteljiščniki lahko uče tudi neobveznih predmetov ki jim lahko koristijo, kakor na pr.: tuji jeziki, knjigovodstvo, stenografija in drugi.

4. **Važnost narodne šole** v sedanjem času sveti in vzvišeni poklic učitelja narodne mladine, pravičnost in točasni demokratizem zahtevajo in nalagajo dolžnost da se šolanje učiteljskih kandidatov znatno olajša, da se tudi za izobrazbo novih učiteljiščnikov izkazuje in posveča od strani državnikov ravno toliko paznost, skrb in ljubezen kakor se to godi za izobrazbo novih častniških kandidatov: da se poravna ogromna neenakost in mera v tem oziru, ki sedaj obstoji v tem pogledu, in ki ni potrebna, da obstoji v resnično demokratski državi. Vojaštvo in šola sta enako važni državni in nacijonalni potrebi. Šola in vojašnica obstojita vsled vzgoje in izobrazbe naroda, vsak v svojem pravcu, zato so častniki in učitelji vzgojitelji in učitelji naroda, učitelj v šoli, častnik pa v vojašnici. In ker ni nikakšne razlike v važnosti njihovega dela in poklica, ni potreba, da obstoja neenakost v postopanju za čas učenja v njihovih strokovnih šolah.

Č. OCENJEVANJE UČITELJEVEGA DELA IN USPEHA.

Dosedanji način ocenjevanja učiteljskega dela in uspeha je pravi anahronizem. Zato se zahteva:

1. Odpravi naj se kot neprikladno vsakoletno poedinsko ocenjevanje učit. z običajnimi ocenami zato pa naj ocenjujejo šolski nadzorniki kolektivno delovanje vsega učiteljstva v svojem področju in naj obveščajo o tem centralno prosvetno oblast omenjajoči pri tem one, ki se posebno odlikujejo in ki zato zaslužijo pohvalo in odlikovanje, kakor tudi one, ki niti po znanju niti po marljivosti ne odgovarjajo v dovoljni meri učiteljskim dolžnostim.

2. Predloge za pohvale in odlikovanja sestavlja nadzornik v sporazumu z učiteljskim zborom svojega področja.

2. Kadar spozna nadzornik, da učitelj ne odgovarja v dovoljni meri svoji dolžnosti v šolskem delu in zato ne dosega povoljnega uspeha na koncu šolskega leta, tedaj naj izvrši nadzornik v prisotnosti še dveh učiteljev še eno nadzorovanje ob koncu leta in tedaj naj vsi trije kolektivno določijo, ali je učitelj dosegel dovolj uspeha ali ne.

Kadarkoli ni dosegel učitelj dovolj uspeha, se mora vsakokrat dognati, ali se je dogodilo to zaradi učiteljevega neznanja ali zaradi premale marljivosti pri delu.

Poročilo o tem se pošilja ministrstvu, ki izreče: opomin, ukor ali določa kazen v ponovnem slučaju se ga pa odstrani iz službe.

5. V pogledu uredbe vzdrževanja narodnih šol.

V pogledi uredbe narodnih šol se stavijo sledeča načela in zahteve:

1. Narodne šole so državne ustanove, zato se tudi vse narodne šole ustanavljajo in vzdržujejo iz občih državnih sredstev. Kadar bi nastopila stvarna nemožnost in bi državni budžet ne mogel vzdržati potrebnih izdatkov za zidanje in izdržavanje narodnih šol, takrat se lahko zidanje in vzdržavanje državnih narodnih šol prenese na oblastne ali okrožne (okrajne) samoupravne zastope. V tem slučaju pa mora biti dovolj zajamčeno zidanje in pravilno vzdržavanje narodnih šol, in sicer z zakonskimi predpisi posebno v tem pogledu, da pobirajo v proračunu določene vsote za gradnjo in vzdržavanje narodnih šol državne oblasti.

2. Graditev in vzdrževanje narodnih šol v siromašnih krajih se pospeši s podporo iz državnih sredstev.

3. V šolske potrebe se računajo tudi vse učenčeve potrebščine ki se nabavljajo iz šolskih proračunov.

4. Neobhodno potrebno je da se zidanje novih šolskih poslopij olajša in pospeši (izdelava načrtov in proračunov).

5. Vse narodne šole za osnovno in nadalino izobrazbo narodne mladine, kakor tudi šole za abnormalne otroke, so povržene upravi ministrstva prosvete. Druga ministrstva ne morejo osnovati nikakih šol za mladino do 15. leta. Ministrstva, ki se zanimajo za izobrazbo mladine radi napredka kmetijstva obrti, trgovine in industrije, kakor tudi za izobazbo abnormalnih otrok, imajo pravico nadzorovanja teh šol z ozirom na izpeljavo tozadevnega strokovnega pouka v narodnih šolah; imajo pravico sodelovanja pri ustanavljanju in izpreminjanju zakona o narodnih šolah; pri sestavljanju in izpreminjanju učnih načrtov in programov in o ocenjevanju strokovnega učiteljstva narodnih šol. To je dovolj, da morejo narodne šole posebno pa narodne šole za nadalino izobrazbo narodne mladine odgovarjati tudi vsem onim potrebam, radi katerih sédaj ustanavljajo in vzdržavajo razna ministrstva razne vrste šol za narodno mladino zaradi podpore in napredka kmetijstva, rokodelstva, trgovine, industrije itd.

(Dalje prih.)

Ferijalni Savez učiteljstva

—f **IX. okrožnca pokr. pov. v Ljubljani. Vsem P. F. S. v Sloveniji.** I. Poziv na IV. pokr. zbor: vse podružnice, tudi učiteljske, naj pošljejo svoje delegate na IV. zbor, ki se vrši iz praktičnih razlogov 21. maja (ne pa 31.) v Ljubljani v poslopju drž. realke od 2. ure popoldne naprej P. F. S. morajo same kriti delegatom stroške) z dnevnim redom: 1. Verifikacija mandatov (overilo mora biti podpisano od pročelnika in tajnika, brez niega delegat nima prava glasovanja). 2. Čitanje zapisnikov. 3. Poročilo pokrajinskega poverjenika. 4. Poročila delegatov ki morajo biti s črnilom spisana in od odbora odobrena. 5. Učiteljske P. F. S. v Sloveniji in učiteljstvo F. S. 6. Kolonije, svratišča, dobrotvorstvo v Sloveniji. 7. III. kongres F. S. in program P. F. S. v Sloveniji za kongres. 8. Revizijsko poročilo. 9. Volitev pokr. poverjenika in njegovega namestnika za šolsko dobo 1923./24. 10. Slučajnosti. Pismena poročila delegatov morajo navesti: število članstva, gmotno stanje, posebnosti P. F. S. Predloge sprejemam do 20. maja. Opozarjam, da naj izdela vsak odbor svoj načrt za nastop na III. kongresu. Ker je program zbora zelo važen, pričakujem popolen odziv P. F. S. Podružnice, ki še niso meni poslale dobrotvornih prijavnic, naj to takoj store! Poskrbite za svratišče v svojem kraju. Organizirajte dežurstvo! do 21. maja. Kandidati za pokr. poverjenika in namestnika naj do 15. maja javijo pri pokr. poverjeništvu svojo kandidaturo, podpisano od najmanj 3 odbornikov P. F. S. v Sloveniji. Delegati, ki potujejo po progah juž. železnice naj pravočasno vpošljejo svoje naslove da jim preskrbim vozovnico po znižani ceni. — Na svidenje Maček Viktor, pokr. poverjenik F. S. v Sloveniji. — Ljubljana, Prešernova ul. 9. Štev. 244/I.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t **Industrijsko-obrtna izložba v Mariboru** združena z vinsko, vrtnarsko, gradbeno in umetniško razstavo od 15. do 26. avgusta 1923. Dosedanje izkušnje so dokazale, da so za razvoj in napredek obrti in industrije razstave velikanskega pomena. To so spoznali tudi agilni mariborski obrtniki ki so doslej priredili že dve obrtni razstavi ki sta obe krasno uspeli. Ta uspeh jih je napotil, da tudi letos v času od 15. do 26. avgusta prirede večjo razstavo, ki naj seznani našo javnost z našo industrijo in obrtjo. Dosedanje razstave v Mariboru so bile omejene samo na obrt letošnja pa je mišljena v mnogo večjem obsegu in je namenjena tudi za domačo industrijo. Udeleži se je lahko vsak jugoslovanski obrtnik in industrijalec kojega podjetje se nahaja v naši državi. **Poleg tega bo na razstavi tudi poseben oddelek za vajeniška dela in za take izdelke, ki se doslej pri nas še ne izdelujejo, pa bi se v svoji kakovosti lahko izdelovali.** Namen tega oddelka je pred vsem seznaniti naše obrtnike in industrijalce na te izdelke, ki jih moramo še vedno uvažati iz inozemstva, dasi bi se lahko z malimi adapcijami lahko izdelovali tudi v domačih, že obstoječih podjetjih. Razstava bo torej vseskozi zanimiva in bo nudila jasno sliko stanja naše obrti in industrije zlasti ob naši severni meji. Rok za prijave razstavljalcev je določen do 30. junija. Vsa pojasnila glede razstave daje pisarna razstavnega odbora, Maribor, Aleksandrova cesta 22, telef. interurb. štev. 325. V vseh krogih vlada za to razstavo veliko zanimanje.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

— **Učiteljišča v zasedenih pokrajinah.** Tudi po novi reformi srednjih šol v Italiji bodo še nadalje obstojala sledeča učiteljišča v novih pokrajinah: v Gorici, Poreču, Tolminu, Tridentu, Trstu, Zadru in Boznu.

Iz Jugoslavije.

— **Referente o »programu UJU«, ki bodo pri okrajnih učiteljskih društvih razpravljali o tej temi** in s tem sodelovali pri utrditvi našega programa opozarjamo na sledeče smernice: Razpravo naj vzamejo za podlago in naj se nanašajo na referat tov. Jovo P. Jovanovića, ki je priobčen v »Učit. Tov.« in naj ga izpopolnijo z našega stališča ter opredele naše stališče k posameznim točkam. Referat naj se razdeli na dva dela, in sicer na načelni program in metodični (taktični) program. Načelni program naj obsega naša načela, cilje, ideale in zahteve z ozirom na naša šolska, stanovska in narodno prosvetna vprašanja. Kot temelj stališča slovenskega učiteljstva naj se vzame za podlago stališče, ki je označeno v Fleré-Gangloviji brošuri »Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje« (»Učit. Tov.« št. 3., 28. februarja 1919), nadalje »načrt zakona o narodnih šolah«, ki ga je izdelal s kolektivnim sodelovanjem vsega slovenskega učiteljstva poseben odbor »Zaveze« v letu 1920.; nadalje stališče, ki je označeno